

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för arkeologi och antikens historia
Lunds universitet

Läsanvisning för delkurs 1 "Att studera det förflutna"
6 högskolepoäng (4 veckor)
ht 2010

Nedan beskrivs texter som är relevanta till de olika kursmomenten. All litteratur är relevant för kursen och måste läsas. Notera att litteraturen fördelar sig inte jämnt över veckorna, och alla föreläsningar är inte heller täckta av specifika passager i litteraturen. Läsningen får således planeras individuellt.

Föreläsning

Arkeologiska forskningstraditioner
Debbie Olausson

Den arkeologiska forskningshistorien har genomgått flera förändringar under 1800- och 1900-talet. Denna föreläsning går igenom de viktigaste strömningarna och trenderna som påverkat den vetenskapliga utvecklingen inom ämnet.

Vi kommer även att besöka Kilian Stobeaus kuriosakabinett på Historiska museet

Jennbert 2009
Renfrew & Bahn 2004 kap. 1 & 12
Scarre 2005 kap. 1

Exkursion

heldag till arkeologiska fenomen: utställningar, arkeologiskt intressanta platser, utgrävningar
Anders Ödman

Uppåkra med en kortare vandring och en berättelse om bosättningsens historia, vad fynden visar och vad byggnaderna kan visa. Igelösa med berättelsen om vikingatida skatter och danegäld. Svenstorps slott med berättelsen om det skånska godslandskapets framväxt, renässansarkitektur samt det skånska krigets påverkan på Skåne. V. Sallerup kyrka med berättelsen om donatorsbilden och dess bakgrund i unionsstriden på 1400-talet. Östra Karaby med en vid utsikt där vi ser på det skånska odlingslandskapets utveckling från urskog till agraröken. Kävlinge kyrka med en presentation av en bys medeltida historia och lunch i vapenhuset. Kävlinge nerlagda sockerbruk med en liten introduktion i industriarkeologin. Vikingatider i Lödde med berättelsen om stavkyrkorna och hur ett museum av detta slag fungerar. Löddeköpinge handelsplats med en berättelse om vikingatida handel - varor och hantverk - samt en presentation av de medeltida köpingeorterna. Bronsåldershögen vid Salvikens strand i skuggan av atomkraftverket ger underlag för en diskussion om bevarandefrågor. Hofterupdösen med en presentation av megalitgravar. Barsebäck fiskeläge ger en inblick i skånemarknadens organisation av sillfisket. Som avslutning får alla krypa in i Gillhögsgraven och därefter leta keramikskärvor i den intilliggande åkern.

Renfrew & Bahn 2004 kap. 2 och 3

Föreläsning

Historisk arkeologisk forskning
Mats Roslund

Föreläsningen är en presentation av vilka teman historisk arkeologi behandlar, en kort vetenskapshistorisk översikt samt en diskussion kring vad som är särpräglat för ämnet. Vi bekantar oss med området genom att fråga varifrån vår syn på den historiska perioden kommer. De teman ämnet vetenskapshistoriskt sett berört är dels städernas utveckling, landskapsundersökningar, kyrkans byggnader samt borgar. De är traditionella medeltidsarkeologiska ämnen, fördelade på läran om de fyra stånden. Jag problematiserar detta förhållningssätt och argumenterar för hur ämnet breddats till att även omfatta både något äldre och yngre perioder, från yngre järnåldern till industrialismen. Samtidigt har frågeställningarna förnyats och blivit gränsöverskridande i relation till den tidigare sociala uppdelningen i stånden

Andrén 1997 kap. 1-3

Föreläsning

Klassisk arkeologi och antik historia
Renée Forsell

1. Kort presentation av litteraturens överlevande, främst via handskrifter som kopierades i klostren och litteraturstudier från renässansen och framåt. Den stora betydelsen av översättningar från grekiska till arabiska i Bagdad på 800-talet, skrifter (främst Aristoteles) som spreds från Al Andalus till Västeuropa, främst universitetet i Paris på 1200-talet. Pompeii 1748. Sir William Hamilton, samlare, brittisk ambassadör i Neapel. På uppdrag av honom publicerades de första vetenskapligt (någorlunda) korrekta avbildningarna och beskrivningarna av grekiskt vasmåleri, utfört i två volymer av N. D'Hancarville. Avsikten var försäljning av vaserna i England.2. J.J. Winckelmann från 1760-talet verksam som konstvetare i Rom grundaren av en vetenskaplig behandling av antik skulptur.3. Olympia 1875, den första vetenskapliga utgrävningen på det grekiska fastlandet, utförd av tyska expeditioner. Dock hade redan vid mitten av 1800-talet Ludwig I av Bayern låtit gräva upp skulpturen från Athena Aphaias tempel på ön Aegina strax utanför Attika. Skulpturerna finns fortfarande på Glyptoteket i München. Dessa rov/utgrävningar illustrerar den koloniala aspekten av grekisk arkeologi under 1800-talet och in i 1900-talet. Mesopotamisk arkeologi från 1848 visar arkeologiens samband med imperietraditioner ännu tydligare: både Storbritannien och Frankrike var måna om en närvaro i det strategiska område som utgjordes av nuv. Irak, för engelsmännens del inte minst eftersom man ville bygga en järnväg från Bagdad till den brittiska kolonien Indien. A. Layard kom med grävningar i de assyriska palatsen i Ninive och Kalchu att ge den första bilden av det nyassyriska riket, vilket intresserade den västeuropeiska publiken genom sin koppling till skildringar av assyrisk erövring i Gamla Testamentet. En jättelik samling assyrisk skulptur står fortfarande på British Museum.4. Förhistorisk arkeologi i Grekland: H. Schliemann, en förmögen tysk köpman, började med avsikten att bekräfta Homeros' texter gräva ut Troja i NV Mindre Asien samt Mykene på grekiska fastlandet från 1870-talet. Sir Arthur Evans grävde 1900-1904 ut det stora palatset i Knossos på norra Kreta. Dessa projekt resulterade i att man blev medveten om två tidigare okända bronsålderskulturer i det egeiska området: den minoiska på Kreta, den mykenska på fastlandet. Forskningen inom de båda är fortfarande intensiv.5. Sverige: utvecklingen ur realistudier från språken (latin och grekiska) ledde till de första professurerna i vad som då fick heta Klassisk Fornkunska och antikens historia i Uppsala och Lund 1909. Svenska specialiteter: flera tidiga utgrävningar (Hydra, Asine, Cypernexpeditionen 1929-1931). E. Gjerstad i Rom utförde grävningar bl.a. på Forum Romanum, och hans tid som professor i Lund på 1950- och 1960-talen kom att få stor betydelse för svensk utgrävningsverksamhet i Mellanitalien, på det etruskiska området.6.

Dagens trender: handelsförbindelser (två disputationer i Lund under det senaste året), landskapsinventering i både Grekland och Italien; Pompeii-projektet, utgrävningen av ett helt kvarter i Pompeii under Svenska Institutet i Rom som en del av ett stort internationellt projekt.

Andrén 1997 s. 11-35, s. 46-63

Föreläsning

Osteologiska forskningstraditioner

Torbjörn Ahlström

Min föreläsning fokuserar kring frågan om ursprungsbefolkningen i Skandinavien och hur olika discipliner har hanterat denna fråga. Till att börja med är frågeställningen historisk och språkvetenskaplig, med en betydande portion självhävdelse. De isländska sagorna bildar kanon, och till detta adderas viss begynnande arkeologisk kunskap i syfte att demonstrera att den dominerande etniciteten på halvön har ett långt och ärorikt förflutet. Vi känner igen detta i Rudbecks arbeten och Thams begynnande utgrävningsverksamhet. Men det är i kritiken av göticismen som forskningen skjuter fart, historiker och språkvetare detroniserar denna och hävdar att samerna utgjort ursprungsbefolkningen, inte germanerna. Det är denna kunskapsbas som arkeologin och antropologin tar ansats från när dessa discipliner introduceras under 1800-talets senare hälft. Antropologin får en central roll, och då i synnerhet klassifikationen av kranier funna i arkeologiska fyndsammanhang. Under denna tid baseras antropologin på en förförståelse utgående från typtänkande (essentialism), spontana artbildningar, förvärvade egenskapers nedärvning (lamarckism), mm. Flera av dessa tankesätt känns även igen inom den framväxande arkeologin. Efter en intensiv arkeologisk utgrävningskampanj i framförallt megalitgravar (gånggrifter) har nya data tagits fram och bilden av ursprungsbefolkningen revideras, från att samerna var först till att den germansk-språkiga delen av befolkningen har en mycket lång historia på halvön. Stenåldern germaniseras. Tanken på en nordisk ras med ett långt förflutet växer fram. Denna uppfattning faller under första hälften av 1900-talet, och det viktigaste bidraget till detta är den ändrade biologiska uppfattningen kring vad variation betyder. Numera lovar DNA studier att klarlägga ursprung under mycket gynnsamma förhållanden, och det är mera aktuellt än någonsin att klargöra idehistorien, och på vilket sätt modern biologisk teori motsäger alla försök att förstå variation i form av konstanta typer.

Handouts

Föreläsning

Kulturarv, genus och etiska aspekter

Bodil Petersson

Föreläsningen ger en introduktion till tankar om kulturarv, genus och etiska aspekter av en arkeologisk praktik. Genom exempel hämtade från både vardagen och kurslitteraturen är syftet med föreläsningen att väcka intresse och funderingar inför efterföljande gruppövningar.

Arwill-Nordbladh 2001

Hauptman Wahlgren 2008

Högberg 2008

Iregren & Schramm Hedelin 2010

Lagerlöf 2008

Renfrew & Bahn 2004 kap 14

Roslund 2008

Schanche 2002

Sv ark samfundet

Weiss 2001

Gruppövningar

Tre grupper i vardera

2x45 min: Kulturarv,

genus och etiska
aspekter

Bodil Petersson

Kulturarv, genus och etik diskuteras utifrån konkreta men påhittade exempel ur Colwell-Chanthaphonh mfl 2008. Det är viktigt att ni förbereder er inför gruppövningen genom att läsa kurslitteraturen.

Litt. Som ovan

Föreläsning

Arkeologi idag och i framtiden

Bodil Petersson

Denna föreläsning handlar om arkeologins roller i det nutida samhället. Jag kommer att diskutera arkeologi som samtidsfenomen, frågan om varför vi behöver arkeologi överhuvudtaget, samt ge en överblick över samtidsarkeologin. Avslutning blir några tankar om framtidsarkeologi.

Renfrew & Bahn 2004 kap. 14

Examination

Debbie Olausson

Hemtentamen tar upp olika aspekter av delkursens olika teman.

